

Tóth Sándor

Vöröskeresztes munka a Rákosi-korszakban

Feladatait illetően az egyesített szervezet első ténykedése a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) által biztosított Körte út 10 sz. alatti épületben egy bölcsőde létesítése volt. Tagja volt a Népjóléti Minisztériumba utazó delegációnak Cinkovszky Márton, a Vöröskereszt titkára is. Eredményes tárgyalásuk következménye egy 10 000 forintos gyorssegély és a működtetéshez folyamatos támogatás biztosítása volt.¹ A minisztériumi támogatás és ígéret birtokában, a városi közgyűlés anyagi támogatásával megindult a harmincágyas bölcsőde és az épületben elhelyezendő tejkonyha elkészítése. Ennek a munkának az irányítója Cinkovszky Márton volt.

A Nemzeti Segélytől átvette a Vöröskereszt azt a 150 fős napközi otthont is, amely még a korábbi években készült el.

1948 júliusában a megyei szervezet 14 francia munkásgyermek kéthónapos elhelyezését, ellátását vállalta magára, abból a 140-ből, akik a Magyar Vöröskereszt vendégeként érkeztek az országba.² Ugyanebben a hónapban járt a megyében Gerő Ernőné, miniszteri tanácsos, aki a tiszadobi Andrassy-kastélyt megtekintve határozott úgy, hogy abban 400 gyermek részére teremtik meg az üdülés feltételeit. A felújítási munkálatokat azonnal el is kezdték.³ Augusztus elején Ausztria négy megszállási övezetéből 280 osztrák gyermek kezdte meg üdülését a helyreállított Andrassy-kastélyban. A gyerekekkel együtt érkezett a helyszínre Gerő Ernőné és a Népjóléti Minisztérium képviselői. Tiszadobon Palicz Mihály alispán fogadta a gyermekeket és kísérőit.⁴

¹ Nyírségi Magyar Nép, 1948. jún. 25.

² Nyírségi Magyar Nép, 1948. júl. 10.

³ Nyírségi Magyar Nép, 1948. júl. 25.

⁴ Nyírségi Magyar Nép, 1948. aug. 7.



Tiszadob, Andrassy-kastély

A Magyar Vöröskereszt a gyermekek egészségéért, szociális biztonságáért folytatott küzdelem mellett sok más akciót is indított. Szabolcs megyei szervezete is kapcsolódott a „Dolgozók az iskoláért” országos mozgalomhoz. A nyíregyházi szervezet az Iparosok Székházában nagyszabású táncestélyt rendezett, 1948. augusztus 1-én, amelynek a bevételét az államosított szabolcsi iskolák felszerelésének költségeire fordították. Hasonló rendezvényt szerveztek két hét múlva is.⁵ Adományok folytak be a nemes célra több helyről. A nyíregyházi vendéglátó iparosok 337 forintos adományát a helyi sajtó útján köszönte meg a Vöröskereszt helyi vezetése. Kőrösi Dániel cukrászmesternek azért mondtak köszönetet, mert a napközi otthon 140 gyermekét látta vendégül cukrászdájában.⁶

Augusztus hónapban hirdették meg a 12 hetes önkéntes ápolónői tanfolyamot, amelyre 13-30 éves nők jelentkezését várták. Megindult a véradás megszervezése is. A Vöröskereszt egészségügyi osztály szólította fel a lakosságot az önkéntes véradásra. Mindkét esetben a Luther utca 13. sz. székházban kellett jelentkezni az érdeklődőknek.⁷

Az újjászervezett Vöröskereszt munkájáról, tevékenységéről, a titkárság hétköznapjairól, rendszeresen tájékoztatott a helyi sajtó. Ebből tudhatták meg sokan, hogy Luther utcai székhelyükön gyakran fordultak meg a rászorulóknak. Raktárukból vitték, hozták a vándorkelengyéket. Kijártak a szegény telepekre, ahol ruhákat, lábbeliket osztogattak. Az iskoláknak mosdófelszerelést, mentőládákat adományoztak. Fogadták az ápolónői

⁵ Nyírségi Magyar Nép, 1948. júl. 31.; aug.1.

⁶ Nyírségi Magyar Nép, 1948. aug.10.

⁷ Uo.

tanfolyamra és a véradásra jelentkezőket. Szervezték a „Dolgozók az iskoláért” mozgalom rendezvényeit s terveik között szerepelt egy hadirokkant otthon létesítése is.⁸

A Magyar Vöröskereszt Országos központja, nyíregyházi (Szabolcs megyei) szervezete közreműködésével telepés akciót indított újra Szabolcs megyében. Ennek lényege az volt, hogy a sokgyermekes, telepeken élő, rászoruló családok a helyszínen részesültek természetben adott segélyben. 100 pár bakancsot, 100 lánykaruhát és 50 pár gyermekcipőt osztottak szét a nyíregyházi Fridmann-, a kemecsei Oncsa telepeken, Puposhalmon, Királytelek pusztán és a Palicz-telepen.⁹

1948. szeptember 10-én ülésezett a helyi szervezet nagyválasztmánya és vezetősége. Megtárgyalták következő negyedéves tervüket és teendőiket a vöröskeresztes szervezetek között kibontakozott versenymozgalomban. A választmány minden egyes tagja vállalt valamilyen feladatot. Kőrösi Dániel saját költségén nyomtatott ki 1000 darab propaganda plakátot. A propagandaosztály szemléltető képek készítését és előadások tartását, illetve szervezését vállalta. A napközis gyermekek részére cukorakciót indítottak. Egyik héten Földes Jenő cukorkaüzlete juttatott édességet, másik héten a Garai cukrászda vendégei voltak a gyermekek s így folytatódott a sor. Tervezték részvételüket a honvédség ünnepein, s tervezték a Malinovszkij- és a Kossuth szobrok megkoszorúzását is.¹⁰

Szeptember 18-tól egészségügyi előadássorozatot szerveztek. Az előadások a következők szerint valósultak meg:

Szeptember 18-án dr. Matolay Gyulát: „A nő élete a terhesség alatt és a gyermekágyban.”¹¹

Október 24-én dr. Zempléni Béla: „Hogyan látunk?”¹²

November 20-án dr. Babicz Béla: „Elsősegélynyújtás”¹³ címmel tartották meg ismeretterjesztő előadásaikat. A nyíregyházi képzőművészek közül Berki Nándor, Szalay Pál, Gyikó Ferenc ajánlotta fel szolgálatait és készítették a szebbnél-szebb plakátokat az egészségügyi ismeretterjesztés céljaira.¹⁴

1948 decemberében vált nyilvánossá, hogy a Magyar Vöröskereszt országúti mentőállomásokat létesít a balesetet szenvedettek gyors és szakszerű ellátása céljából.

⁸ Nyírségi Magyar Nép, 1948. aug. 27.

⁹ Nyírségi Magyar Nép, 1948. szept. 10.

¹⁰ Nyírségi Magyar Nép, 1948. szept. 12.

¹¹ Uo.

¹² Nyírségi Magyar Nép, 1948. okt. 22.

¹³ Nyírségi Magyar Nép, 1948. nov. 19.

¹⁴ Nyírségi Magyar Nép, 1948. nov. 16.

Szabolcsban 17 állomás felállítását tervezték be úgy, hogy mindegyiknek szakképzett vezetője, orvosa és gyógyszerésze lesz.¹⁵

A Magyar Vöröskereszt Szabolcs megyei szervezete erőfeszítéseinek eredményeként, Dapsi Zoltánné¹⁶ elnök irányításával, az országos versenyben, a második helyre verekedte fel magát. Taglétszámuk 1948 végén 2500 főn felül volt.¹⁷

1948 végén, a Népjóléti Miniszter javaslatára átszervezték a Magyar Vöröskeresztet. Szociális és egészségügyi intézményeit 1949. január 1-től állami, illetve városi vagy községi kezelésbe adták át.¹⁸ Így került Nyíregyháza város kezelésébe a Sóstói út 15. sz. alatti napközi otthon, amelyet a Nemzeti Segély helyi szervezete létesített s a Megyei Vöröskereszt vett át és üzemeltetett az államosításig.¹⁹

A két szervezet egyesítését követő évekre a politika, s annak is egy nagyon rossz változata, a személyi kultusz nyomta rá bélyegét. 1949-ben koholt vádak alapján letartóztatott Kárász Győző kiválásával szakértelem és vezető nélkül maradt a Magyar Vöröskereszt négy éven keresztül. Ebben az időben is léteztek és működtek a szervezetek, de munkájukat a tervszerűtlenség, és az ideológiai hatás fokozódása jellemezte. Megkezdődött a szervezet társadalmi bázisának megteremtése, azonban a félelem légkörében, a pártutasításos rendszerben nem tudott igazán gyökeret verni a mozgalom.

Ezt a MDP II. kongresszusa után, a párt által megfogalmazott elvárásoknak megfelelően a következőképpen fogalmazta meg a helyi Szabolcs-Szatmári Néplap tudósítója: „A Magyar Vöröskereszt, amelyre most felelősségteljes feladatok hárulnak, az eddigi felépítésben nem tudta volna ellátni azokat a feladatokat, amelyet hazánk gazdasági és politikai fejlődése megkövetel. A Párt javaslatára a Vöröskereszt új tömegszervezetté épül ki.” A mindenképpé vált, nagybetűvel írt Párt elhatározása nyomán, 1951. április 1-én, az ország minden szegletében, megyei Vöröskereszt értekezleteket szerveztek, készülve az április 14-15-én tartandó országos értekezletre.²⁰

A Szabolcs-Szatmár megyei értekezlet megtartására a megyei tanács épületének nagytermében került sor. Azon részt vettek a megyei és a nyíregyházi pártbizottságok képviselői. A beszámolót a központ küldöttje, Szívós Mihály tartotta meg. Ő rámutatott: „az 1951. év döntő fordulatot jelent a Magyar Vöröskereszt életében. Az addigi laza szervezeti forma megszűnik és a Szovjetunió példája nyomán új, erős, a dolgozó népre támaszkodó

¹⁵ Nyírségi Magyar Nép, 1948. nov. 24.

¹⁶ Nyírségi Magyar Nép, 1948. szept. 12.

¹⁷ Nyírségi Magyar Nép, 1948. nov. 16.

¹⁸ Nyírségi Magyar Nép, 1948. dec. 19.

¹⁹ SZSZBMÖL, IV. B. 411/b. 1170. d. 1340/1949.

²⁰ Szabolcs-Szatmári Néplap, 1951. márc. 29.

tömegszervezetté alakul át.” Hangsúlyozta, hogy „Felemelkedésünket a Pártnak, Rákosi elvtársnak köszönhetjük.” Felhívta az értekezleten résztvevők figyelmét arra is, hogy „A Vörös keresztnek különösen nagy szerepe van a mai kiélezett nemzetközi helyzetben. A Vörös kereszt dolgozói a feladat végrehajtásához a szovjet nők áldozatkész munkáját tekintsek példának.” Beszámolója után számos hozzászólás következett.²¹

Ilyen megyei értekezletek után került sor a magyar Vörös kereszt I. országos értekezletére. A két nap során elhangzottakra az értekezlet zárása során dr. Flórián István főtitkárhelyettes reagált. „Hangsúlyozta, hogy az értekezleten elhangzott 52 hozzászólás visszatükrözte: a magyar dolgozók valamennyi rétege szükségesnek tartja és helyesli, hogy a Vörös kereszt széles tömegszervezetté épüljön ki.”²²

A Vörös kereszt tömegszervezetté fejlődésében fontos állomás volt az 1951. április 14-15-én tartott országos értekezlet, amely a feladatok meghatározásán túl, új alapszabályt is elfogadott.

„A felszabadulás után elfogadott első alapszabály szerint »A Magyar Vörös kereszt Egyesület célja: egészségügyi felvilágosítás és a dolgozók társadalmi egészségvédelmi munkára való mozgósítása..., feladata:

- a. Önkéntes ápoló, - egészségőr, - elsősegélynyújtó, - továbbá a mindenkori szükségletnek megfelelő egyéb egészségügyi kiképzés: a kiképzettek tevékeny bevonása az állami egészségvédelmi feladatok társadalmi támogatásába, egészségügyi propaganda előadások tartása, brosurák, plakátok terjesztése, vértadók toborzása és nyilvántartása.
- b. 12-16 éves korú ifjak egészségügyi kiképzése és ennek céljából az Ifjúsági Vörös kereszt megszervezése.
- c. Sebesültek, valamint megbetegedettek részére mindannak a segítségnek a megadása, amelyet a Nemzetközi Vörös kereszt egyezmények és a Magyar Népköztársaság kormánya a Magyar Vörös kereszt Egyesületre hárítanak.«²³

Amint a fenti alapszabály is tükrözi egy egészségügyi irányultságú szervezet létrehozása volt a cél, ennek ellenére az egészségügyi tömegszervezet megteremtését, az alapszabályban, konkrétan nem fogalmazták meg. A feladatok között kiemelt szerepet szántak a szervezetépítésnek. Erre az időre esett a Vörös kereszt című havi folyóirat megindítása,

²¹ Szabolcs-Szatmári Néplap, 1951. ápr. 3.

²² Néplap, 1951. ápr. 30.

²³ Hantos, 1981. 141.

amelyben Ratkó Anna, mint a szervezetet felügyelő egészségügyi miniszter, fogalmazta meg a párt által elvárt, fő feladatokat:

1. „egészségügyi ismeretek terjesztése;
2. a társadalmi elsősegélynyújtás oktatásának megszervezése
3. a »Véradásra kész« mozgalom megindítása.”²⁴

Szabolcs megyében az 1949-1956 közötti évek vöröskeresztes munkájáról kevés adattal rendelkezünk. 1949-ben tovább folytatódott az az egészségügyi előadásorozat, amelyet 1948-ban indítottak be. Januárban dr. Kónya Bertalan „Helyes táplálkozás” címmel tartott előadást.²⁵

Elkezdődött a mentőállomások létrehozása. A Magyar Vöröskereszt által megfogalmazott célt, az egészségügyi kormányzat valósította meg. 1949. január végére már arról számolt be a sajtó, hogy addig már öt létesült, s újabb tizenkettő felállítására volt meg az elhatározás.²⁶

Az 1950-es évek elején az egészségügyi ismeretterjesztésnek az „Egészségvédelemre kész” tanfolyamok adtak szervezett keretet. Ennek keretében a vöröskeresztes aktivisták kiképzését fogalmazták meg célkitűzésként.

Ebben az időben indult útjára a „Tiszta udvar - rendes ház” mozgalom, amely több évtizeden keresztül szolgálta, segítette a tisztaságra nevelés, a környezetvédelem feladatát.

Az anya- és csecsemővédelem területén az „Anyák iskolája” megszervezésével segített a Vöröskereszt. Nem maradtak ki a Vöröskeresztes munka célcsoportjából az idősek sem. Ekkor kezdték meg azokat a munkaformákat, módszereket alkalmazni, amelynek eredményeként az időskorúakat saját lakásukban részesítették szociális gondozásban.

Tovább folytatódott a véradás szervezése. Ebben a munkában a Vöröskeresztnek mindig megvolt a szerepe. Nyíregyházán az Erzsébet kórház vérigényét a kórház és a Vöröskereszt együttműködésében tudták biztosítani. 1953-ban Nyíregyházán is megteremtődtek a feltételei egy véradó állomás létesítésének. Évi 25 literes kapacitása már létesítésekor kevésnek bizonyult. A helyi Vöröskereszt a „Véradásra kész” mozgalom keretén belül jelentős eredményeket ért el.

Tömegszervezeti jellegéből fakadóan a tagok és csoportok szervezése folyamatos volt. A lakóterületi csoportok mellett fokozatosan jelentek meg az üzemi, hivatali, termelőszövetkezeti, iskolai szervezetek. Annak ellenére, hogy elveiben demokratikusnak

²⁴ Uo.

²⁵ Nyírségi Magyar Nép, 1949. jan. 7.

²⁶ Nyírségi Magyar Nép, 1949. jan. 25.

hirdették a szervezetet, működésében bürokratikus, hivatali jellegű volt. Választott vezetők csak a csoportok szintjén voltak.²⁷

1953-ban, a kemény diktatúrában némi enyhülést hozott Nagy Imre visszatérése a politikai életbe. A családok mindennapjait érintő intézkedései, reménnyel töltötték el a társadalmat. Ennek tudható be, hogy a párt irányításával működő Vöröskereszt hiányosságairól is bátrabban lehetett szólni.

A kezdeti eredményekről és gondokról képet alkothatunk Nagy Gyuláné, a Vöröskereszt nyíregyházi szervezetének titkára elemzéséből. „A Vöröskereszt elsőrendű feladata az üzemi vöröskeresztcsoportok megerősítése, az elsősegélynyújtó tömegek kiképzése, hogy bármely esetben tudjanak segíteni embertársaikon. Szép és nemes feladat ez, mégis kevés üzemi, vállalati vezető érti meg ennek a munkának a fontosságát. Kevés támogatást nyújtanak a Vöröskereszt vezetőségének ebben. De az önkéntes ápolónők képzését sem segítik minden üzemben, vállalatnál. A város több üzemében és vállalatánál végeztek a dolgozó nők hathónapos esti önkéntes ápolónői tanfolyamot. Sok üzemi dolgozó értette meg az önkéntes véradás nagy jelentőségét, és többszörös véradásával mentette meg több dolgozó anyja, apa és gyermek életét. Horváth Géza elvtárs, a Magtermeltető Vállalat párttitkára már több ízben adott vért, felesége pedig, aki a kenyérgyár központjának dolgozója, már három gyermek és két szülönő életét mentette meg váradással. Licker Erzsébet, a városi tanács dolgozója ugyancsak négyszer adott már vért.

Azért dolgozunk, hogy ezeknek a mozgalmaknak a segítségével segítsük elő a kormányprogram megvalósításának jelszavát: »Mindent az emberért, mindent az embernek.«²⁸

Nagy Imre kormányának legfőbb érdeme, hogy az emberi viszonyokban pozitív érzületet tudott kiváltani, annak ellenére, hogy a diktatórikus rendszer szerkezetén nem sikerült változtatnia.

A megyei, de elsősorban a nyíregyházi Vöröskereszt szervezet munkájának legsikeresebb területe a véradó mozgalom szervezése volt. A megyei kórház vérellátó állomása és a Vöröskereszt helyi szervezete között az együttműködés 1953. június 1., a létesítés óta, eredményes volt. A véradás szervezése, annak propagandája a helyi sajtóban folyamatos volt. Dr. Romhányi Tibor sebész-főorvos, az állomás vezetője munkájáról, életmentő tevékenységéről több tudósítás született. 1954 áprilisában a Vöröskereszt szervezésében,

²⁷ Hantos, 1981. 140-144.

²⁸ Néplap, 1953. dec. 23.

díszelőadáson mutatták be Nyíregyházán, „A vér titka” című filmet.²⁹ Rendszeresek voltak az üzemekben tartott felvilágosító előadások. A véradó mozgalom beindításának első évfordulóján, 1954. június 4-én nagyszabású véradási ankétot szerveztek a megyei és Nyíregyháza városi Vöröskereszt szervezetek. A József Attila kultúrház nagytermében dr. Romhányi Tibor ismertette a véradó mozgalom célját, jelentőségét és a megyei eredményeket. Több véradó és vért kapó személy mondta el tapasztalatait. Ott volt a véradó mozgalomhoz először csatlakozó Bacsóka Péterné. Druca Sándor a Vöröskereszt megyei szervezetének a titkára, 18 személynek adott át elismerő oklevelet és véradó jelvényt. Kósa Pál 25-szörös véradásért kapott elismerést. A központ képviselőjének albumot adtak át, amely az addig elért eredményeket tartalmazta. A többszörös véradókat ifjúsági vöröskeresztesek virágcsokrokkal ajándékozták meg. Az ankét kultúrműsorral zárult.³⁰

A Vöröskereszt szervezetei a konkrét egészségügyi, szociális feladatokon túlmenően, a Párt elvárásainak megfelelően, részesei voltak az ideológiai munkának is. 1954 novemberében a megyei szervezet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a tanácsválasztás közös ünneplésre szólította a helyi csoportokat. A vöröskeresztes aktívák kisgyűléseken ismertették a tanácsválasztás jelentőségét, s előkészítői voltak a tanácsválasztási ünnepélyeknek is. A Hazafias Népfront megsegítésére irányuló munkában röplapokon ismertették a Vöröskereszt elért eredményeit, elsősorban az egészségügy területén. Lukács Ferenc, a Vöröskereszt megyei szervezőtitkára, a sajtó útján is beszámolt a sikerekről. Szabolcs megyében 1954 végén 137 egészségügyi állomás, 151 elsősegélynyújtó hely állt a lakosság rendelkezésére, amelyekben igen sok kiképzett vöröskeresztes aktíva tevékenykedett. A titkárság a nyári mezőgazdasági munkák idejére 125 egészségügyi felszerelést juttatott díjtalanul a termelőcsoportokhoz.³¹

Folytatódott az anyák irányába végzett munka is. A nyíregyházi szervezet az „Anyák iskolája” mozgalom keretében előadássorozatot szervezett, amelyeken a női test szervezeti felépítésével, gyermekneveléssel, ápolással foglalkoztak.³²

A Magyar Vöröskereszt megyei szervezetének munkájáról, más adatok hiányában, Lukács Ferenc szervező titkár 1954. évi március hónapban megjelent beszámolóját idézzük.

„A Magyar Vöröskereszt Szabolcs-Szatmár megyei szervezete ma már széles aktívahálózattal dolgozik. Aktivistáink száma egy év alatt mintegy hatvan százalékkal emelkedett. A megyei szervezet vezetése és irányítása mellett majdnem kétszáz községben,

²⁹ Néplap, 1954. ápr. 22.

³⁰ Néplap, 1954. jún. 6.

³¹ Néplap, 1954. nov. 3.

³² Néplap, 1954. nov. 12.

sok termelőségvetkezetben végezték el az elsősegélynyújtási tanfolyamot. A napokban 30 iskolában fejezték be a tanfolyamot. 30 iskolában és 14 gépállomáson most van folyamatban. A csoportok esetenként emberéleteket mentenek. Aporligeten egy gyermek leesett a padlásról. A hárommáteres eséstől súlyosan megsebesült. A jól működő helyi egészségügyi állomás azonnal elsősegélynyújtásban részesítette a beteget. Így az elvérzést megakadályozták, utána pedig orvosi kezelésben részesítették.

Az egészségügyi állomások közül igen jól dolgozik még a balkányi és a vitkai. A nagykállói járás községeiben, Demecserben, Nagyhalászon, Ajakon és Mándokon szintén jól működő csoportokat találunk.

A megyei szervezet a jövőben még az eddigieknél is nagyobb segítséget kíván nyújtani a dolgozók egészségvédelmének megjavításához. Tervünk az, hogy a megye valamennyi termelőségvetkezetében, gépállomásán, állami gazdaságában és községében megszervezzük az elsősegélynyújtási tanfolyamot. A tanfolyam elvégzése után mindenütt megalakítjuk az egészségügyi csoportot. Ezeket ellátjuk kötszerekkel, s a kiképzett dolgozók szükség esetén azonnal bajbajutott társaik segítségére siethetnek. A tanfolyamokat már megkezdték s ezzel egyidőben küldjük szét a kötszerekkel felszerelt csomagokat is teljesen díjmentesen. Eddig 41 csomagot küldtünk szét a megyében. A tisztasági mozgalom sikerét a Vöröskereszt ezrekre menő aktívája segíti. Emellett felvilágosító munkát végeznek és ellenőrzik a tisztasági követelmények betartását.”³³

1954-ben a helyi vöröskeresztes szervezetek is részt vettek a dunai árvíz következményeinek felszámolásában. Az árvízkárok helyreállítására létrehívott kormánybizottság által kezdeményezett gyűjtési akcióban, a szakszervezetek és helyi tanácsok gyűjtőíveivel, sok vöröskeresztes aktivista kereste fel környezetének tagjait s járult hozzá a károk enyhítéséhez.³⁴

1955-ben a Magyar Vöröskereszt működési jogi feltételrendszerében fontos állomás volt a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 25. sz. törvényerejű rendelete a Magyar vöröskeresztről. Ez a rendelet kifejezte a Magyar Vöröskereszt munkájában bekövetkezett változásokat. Rögzítette a tényt, hogy a korábbi Vöröskereszt Egylet helyén egy demokratikus tömegszervezet jött létre. Ezt a demokratizmust a marxista-leninista ideológia fogalomrendszerében, az adott társadalmi viszonyok között kell értelmezni. Megváltozott szerepének megfelelően szükség lett volna egy új alapszabály megfogalmazására. Erre

³³ Néplap, 1954. márc. 19.

³⁴ Néplap, 1954. júl. 23.

azonban a társadalmi-politikai életben bekövetkezett változások miatt csak 1959-ben kerülhetett sor, a Magyar Vöröskereszt I. kongresszusán.

A korábbi alapszabály, az Elnöki tanács rendelete és a pártszervek iránymutatásai alapján végezte tovább munkáját a Magyar Vöröskereszt.

1955. június 26-án rendezték meg a vértadók és vért kapók második találkozóját. Ennek a rendezvénynek a házigazdája a nyíregyházi szervezet volt. A megyei tanács nagytermét zsúfolásig megtöltő rendezvényen megjelentek a legtöbbször vért adók és ott voltak az életüket a véradóknak köszönhető vért kapók. Az elnökségben helyet kapott Radics Miklós harmincszoros véradó, Fazekas Dávidné kiváló vöröskeresztes dolgozó, Fekszki Ibolya és Riskó Mihály véradók. A találkozó résztvevőit Fazekas Zoltán, a Vöröskereszt megyei titkára köszöntötte. Volt szavazat. A honvédség helyi 30 fős énekkara énekszámokkal kedveskedett a résztvevőknek. Ünnepi beszédet ez alkalommal is dr. Romhányi Tibor sebész-főorvos, a véradó állomás vezetője tartotta. Örömet fejezte ki a véradók számának gyarapodásáért s megköszönte a több mint 600 fő véradó áldozatos munkáját. Ezt követően ifjú úttörők köszöntötték a tanácskozás résztvevőit. Végül elismerték a véradók munkáját. Többszörös véradó jelvények és díszoklevelek kiosztására került sor. Itt ismerték el a vöröskeresztes munkában élenjáró aktivistákat. Fazekas Dávidné, a MEZŐKER vállalat dolgozója, „Kiváló Vöröskereszt Dolgozó” kitüntetésben részesült. A találkozó végén tapasztalatcserére és javaslatok megfogalmazására került sor.³⁵

Az elsősegélynyújtás terén is további eredmények születtek. A nyíregyházi szervezet a nyár elején 100 mentőládát juttatott ki elsősorban a tanyabokrokban élők megsegítésére.³⁶

1955 nyarán az aratás és cséplés egészségügyi támogatását vállalta fel a Vöröskereszt megyei szervezete. Az elsősegélynyújtás, ivóvízellátás folyamatos biztosítása terén a kisvárdai Vulkán vöröskeresztes csoportja „Vöröskereszt mindnyájunk kenyéréért” mozgalmat indított és felajánlotta szolgálatait a kisvárdai gépállomásnak. Gépkocsi és motoros járóreik naponként felkeresték a kombájnosokat és a cséplőgépeknél dolgozókat. Nyújtottak elsősegélyt, ellenőrizték a védőberendezéseket, az ivóvízellátást. Műszaki emberek lévén a gépek javítása során még műszaki segítséget is nyújtottak. Mindezekről dr. Varga Gyula, a Vulkán Vöröskereszt elnöke számolt be, az újság hasábjain.³⁷ Ez a munka is hozzájárult ahhoz, hogy 1956 elején a Vöröskereszt megyei szervezőtitkára példaként állította a megye vöröskeresztesei elé a Vulkán vöröskeresztes csoportját. Létszámuk az év folyamán

³⁵ Néplap, 1955. jún. 6.; jún. 30.

³⁶ Néplap, 1955. jún. 6.

³⁷ Néplap, 1955. szept. 8.

35-ről 100 főre növekedett. 70 aktivistájuk az egészségügyi feladatokban kiképzett és jártasságot szerzett, ebből 32 fő 1955-ben végezte el a tanfolyamot. Az üzemben vöröskeresztes brigádokat szerveztek. Az aratás idején az állami gazdaság mellett 15 faluba látogattak el, 29 kiszállást teljesítettek s nyújtottak elsősegélyt. A példás munka dr. Varga Gyula, üzemorvos, a vöröskeresztes csoport elnöke, Dión Andrásné titkár és nagyon sok lelkiismeretes aktivista munkáját dicsérte.³⁸

A tömegszervezeti jelleg megkívánta a folyamatos tagépítést. Nyíregyházán 1955 harmadik negyedévében 700 fővel gyarapodott a vöröskeresztes tagok tábora. Elsősorban a háziasszonyokat sikerült megnyerni, akik a közegészségügy területén tudtak kifejtetni valamilyen hasznos munkát. A téli időszakban szervezett tanfolyamokon 700 fő aktivistát képeztek ki, nyertek meg az ügynek s azokat az orvosok és szakképzett dolgozók szakmai irányítása mellett állították a megelőző munka szolgálatába.³⁹

A sokszínű munkát végző és egyre több eredményt felmutató nyíregyházi szervezet titkára, Petényi Józsefné, A Vöröskereszt szép hivatása címmel elemezte szervezete munkáját, s mutatta azt be a nyilvánosságnak.

„A Magyar Vöröskereszt előtt, mint egészségügyi tömegszervezet előtt, számos olyan feladat áll, amelyeket lakóterületen és üzemekben a közegészségügy terén végre kell hajtania. Munkánkban szem előtt kell tartani azokat az intézkedéseket, amelyeket az egészségügyi szervek a betegségek megelőzésére és a közegészségügy megjavítására hoznak. Államunk biztosítja a népbetegségek elleni küzdelemben az ingyenes gyógykezelést. (A nemibetegségekben lévőknel a kúrák biztosítását, tbc-s betegeknel a szanatóriumi kezeléseket.) Ezt megelőzően a gondozási kör, a bőr- és nemibeteg intézet szűrővizsgálatokat tart, hogy felkeressék azokat a rejtett fertőzötteket, akikről még jelenleg nem tudnak. A rákbetegség is eléggé el van terjedve. Éppen ezért szükséges a szűrővizsgálatokon való részvétel. Különösen azoknál a nőknél, akik 35. életévüket betöltötték. A szűrővizsgálatok eddigi megtartása igazolta, hogy számos olyan beteggel találkozott az orvos, aki betegségéről nem tudott.

Nyíregyháza dolgozói egyre nagyobb igényt tartanak a szakelőadások megtartására, és azokon szívesen vesznek részt. Az elmúlt két hónap alatt nyolc előadást tartottak szakorvosaink a rák- és nemibetegségekről. A MÁV bérházban Dollinai doktor tartott előadást. A jelenlévők ígéretet tettek, hogy egészségük biztosítása érdekében részt vesznek a szűrővizsgálaton.

³⁸ Néplap, 1956. jan. 12.

³⁹ Néplap, 1955. nov. 23.

Nemcsak a lakóterületeken, hanem az üzemekben is szervezzük az előadásokat. Biztosítani fogjuk, hogy az üzemi dolgozók szervezeten vegyenek részt a szűrővizsgálatokon. Ebben a munkában a Vörös kereszt feladata ismertetni ezek jelentőségét.

A városi Vörös keresztnek számos aktivistája végez felvilágosító munkát a lakóterületeken. Munkájuk jobb végzése érdekében szeptembertől tanfolyamokon vesznek részt. A légön belül működő egészségügyi beosztottak részére is biztosítjuk a továbbképzést. Ezek az egészségügyiek nemcsak azért vesznek részt a kiképzésen, hogy végighallgassák az előadásokat, hanem azért, hogy a gyakorlatban alkalmazzák a tanultakat. Ennek szép jelei vannak. Az Ér-patak partján, az Örökös föld I. szakaszon, a MÁV bérház környékén fásítási mozgalmat indítottak el, ugyancsak az utcákat is parkosítani fogják. Ez nemcsak azt jelenti, hogy kevesebb por lesz az utcákon, hanem azt is, hogy kevesebb olyan ember lesz, aki szemgyulladást kap.

Szervezetünk rövid időn belül létrehozta az egészségügyi állomásokat a termelőszövetkezetekben. Ehhez minden tsz. részére biztosítja a mentőtáskákat, különösen nagy munkák idejére. Az aratás ideje alatt és a cséplőgépeknél egészségügyi szolgálatot adunk, s ellátjuk a helyszínen a sérülteket. Az ifjúsági vörös keresztetek biztosítják az ivóvízellátást.

A Vörös kereszt sokrétű feladatot old meg: tanít az egészségügyi ismeretekre, elősegíti a népbetegségek elleni küzdelmet, a modern orvostudomány segítségére siet az önkéntes véradók szervezésével.

A feladatok végrehajtásával a Vörös kereszt, mint egészségügyi tömegszervezet betölti szép hivatását, amellyel pártunk és kormányzatunk megbízta: javítja a dolgozó nép egészségvédelmét.”⁴⁰

A közegészségügy fejlesztésében fontos szerepet töltött be az 1954. évben, Magyarországon először Szabolcs megyében, létesített Közegészségügyi Járványügyi Állomás (KÖJÁL). Feladatai között szerepelt a megyében működő egészségügyi intézmények, szervek és szervezetek munkájának összehangolása. Ebből fakadóan már a kezdeti lépések megtételekor jó kapcsolat alakult ki a tömegszervezetekkel, s közülük is legjobban a Vörös keresztrel. Egyéves működése során „a megye területén lévő udvarok 88 százalékát kitakarították, a falusi lakóházak 90 százalékát kimeszelték, 145 munkásszállást, 144 üzemi konyhát és 319 közkutató és környékét hozták rendbe, 202 ismeretterjesztő előadást szerveztek, s csaknem 100 000 fát ültettek el közterületekre és járdaszegélyekre.”⁴¹ Sok volt a

⁴⁰ Néplap, 1955. júl. 13.

⁴¹ Néplap, 1955. júl. 9.

közös teendő, amelyekben a vöröskeresztesek népes tábora együtt tudott működni az azóta is fontos társadalmi szerepet betöltő KÖJÁL szervezettel.

1956-ban a Megyei Tanács Egészségügyi Osztálya és a Vöröskereszt megyei titkársága új kezdeményezéssel élt. Betegségeket megelőző egészségvédelmi mozgalmat indítottak. A mozgalomban a megye nagyobb egészségügyi intézményei, mint a nyíregyházi, kisvárdai, mátészalkai kórházak és a megyei rendelőintézet kapcsolódtak be. Célja az volt, hogy a városi üzemekhez hasonlóan a mezőgazdaságban működő termelő egységekben (a szocialista szektorban) szervezett megelőző szűrőmunkát végezzenek. Az első gyakorlati munkára a Nyíregyháza melletti Császárszállás, Új Alkotmány Termelőszövetkezetében került sor. A nyíregyházi kórház orvosaiból, más szakszemélyzetéből, asszisztensekből egészségügyi brigádokat alakítottak. A brigád tagjai voltak:

- Dr. Zempléni Béla szemész-főorvos,
- Dr. Dohnál Jenő főorvos, gyermekgyógyász,
- Dr. Kemény Lajos főorvos, a megyei tüdőgondozó intézet vezetője,
- Dr. Gábrriel Aurél nőgyógyász főorvos,
- Dr. Szegő László bőrgyógyász,
- Dr. Gál Sándor laboratóriumi főorvos,
- Dr. Balogh Ilona rendelőintézeti fogorvos,
- Dr. Katona Károly belgyógyász orvos,
- Dr. Nyilas György orr-, fül- és gégeorvos.

Császárszálláson a kultúrotthon és az iskola termeit alakították ki rendelőintézeti helyiségekké és rendezték azokat be a szükséges eszközökkel, műszerekkel. Nyolc osztályt alakítottak ki. Működött a röntgen és a laboratórium. Volt belgyógyászati-, gyermek-, nőgyógyászati-, gyermek-, orrr-, fül- és gégeosztály. Legtöbben a tüdőszűrésen vettek részt. Több mint ezer szakvizsgálatot végeztek el a szakorvosok. A megjelentek között ott voltak a szövetkezet dolgozói, akiket a távolabbi munkahelyekről fogatokkal szállítottak be, de megjelentek a magángazdálkodók is. A megvizsgáltak többsége egészséges volt. A betegeket és betegyanúsakat, ellátásban részesítették. Ezt a módszert jónak értékelve, a következő alkalommal a vasmegyeri Micsurin Termelőszövetkezet meghívásának kívántak eleget tenni.⁴²

1956 elején, a Magyar Vöröskereszt kivette részét a dunai árvíz okozta, károkozás enyhítéséből. A MDP Központi Vezetősége, a Minisztertanács felhívásához csatlakozott a

⁴² Néplap, 1956. jan. 15.

Hazafias Népfrent Országos Tanácsa, a Szakszervezetek Országos Tanácsa és a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége. Annak ellenére, hogy a Magyar Vörös kereszt nem adott ki felhívást, aktivistái Szabolcs megyében is közreműködtek a társadalmi megmozdulásban. A hivataloknál, intézményeknél és üzemekben a helyi szakszervezeti bizottságok által, a lakóhelyeken a tanácsok által kibocsátott gyűjtőíveken folyt az adományok gyűjtése. Méltó társai voltak a MNDSZ és szakszervezeti aktivistáknak. A természetben felajánlott mezőgazdasági termékeket a földművelőszervezetek, a ruhaneműket és háztartási cikkeket a népfrentbizottságok és a MNDSZ szervezetek a helyi tanácsok útján voltak kötelesek eljuttatni a rászorulóknak. A Magyar Dolgozók Pártja által vezérelt társadalmi szolidaritásban a Magyar Vörös keresztnek csak alárendelt szerep jutott.⁴³

A marxista-leninista ideológia által vezérelt társadalomban a Magyar Vörös kereszt sem maradhatott mentes annak befolyásától. Bizonyítja ezt a társadalmi szolidaritásban kijelölt helye, szerepe. Múltjába sem fogadta be az 1945 előtt működő szervezetet, annak eredményeit. Sőt, a Rákosi diktatúrában, még az átmeneti időszak értékei sem kaphattak helyet. Így fordulhatott elő, hogy a Magyar Vörös kereszt története a sztálinista időszak számítás szerint, 1951. április 14-től datálódott. Bizonyítja ezt az alábbi, öt éves évfordulót ünneplő, méltató cikk is.

„Öt éves a Magyar Vörös kereszt

A Vörös kereszt létrehozása az emberiesség jegyében született. 1864-ben Genfben nemzetközi egyezményt kötöttek a sebesült és beteg katonák védelmére fajra és nemzetiségre való tekintet nélkül. Ezt az egyezményt 1929-ben újra szabályozták. Ezen az értekezleten a szovjetunió felvetette, hogy terjesszék ki az egyezményt a polgári lakosság védelmére is. Azonban egészen 1949-ig a kapitalista országok halogatták az egyezmény ilyen irányú kibővítését.

A ma is érvényben lévő egyezményt 1949. augusztus 12-én kötötték meg Genfben és ezt a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1954. évi 32. sz. rendeletével hazánkban törvényerőre emelte. Az egyezmény négy részből tevődik össze: az első rész a katonai szárazföldi sebesültek, a második rész a tengeri sebesültek, a harmadik rész a hadifoglyok, a negyedik rész a polgári lakosság védelméről szól.

Ma már a világ 74 országában van Vörös kereszt szervezet, amelynek tagsága meghaladja a 105 milliót.

⁴³ Néplap, 1956. márc. 18.

A kommunizmust építő Szovjetunió Vörös kereszt, Vörösfélhold szervezetei és a népi demokratikus országok, köztük hazánk vörös kereszt szervezetei valósítják meg a Vörös kereszt eredeti célkitűzéseit és harcolnak a demokratikus államrendszert támogatva, a dolgozó nép jólétéért, a még jobb, még kedvezőbb egészségügyi viszonyok megteremtéséért.

Ez nem is lehet másként. Igazi emberiség, igazi szocialista erkölcs csak olyan társadalomban valósulhat meg, melynek célja az ember ember általi kizsákmányolásának megszüntetése, és ami ezzel együtt jár a tömegek kulturális és anyagi jólétének állandó emelése.

A Magyar Vörös kereszt 1951. április 14-én lezajlott I. országos értekezletén tömegszervezetté alakult, hogy megfeleljen új hivatásának: százezreket tanítson meg az egészséges életmódra, a betegségek megelőzésére, s százezreket nyerjen meg az állami egészségügyi szakszolgálat önkéntes segítő társának.

Az első országos értekezlet feladatul tűzte ki, hogy a vörös kereszt szervezzen tagokat, építse ki helyi csoportjait üzemekben, termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban, intézményekben, lakóterületeken és iskolákban. – Vonja be a lakosság széles rétegeit az egészségügyi alapismeretek oktatásába, a kiképzettekkel alakítson egészségügyi állomásokat, amelyek az adott területen ellátják az elsősegélynyújtó szolgálatot és egészségügyi felvilágosító munkát végeznek. Egyik legfontosabb feladatnak jelölték meg az önkéntes véradók toborzását.

Immár 5 év óta végzi munkáját a Magyar Vörös kereszt, s ma már kevés olyan községet, üzemet, lakóterületet lehet találni, melyben ne lenne helyi csoportja. – Egészségügyi felvilágosító munkát végeznek, tanítják az anyákat a helyes gyermekápolásra, ismertetik a dolgozókkal, hogy hogyan lehet és hogyan kell védekezni a fertőző betegségek ellen, s megtanítják őket az elsősegélynyújtásra.

Igen tevékenyen kiveszik részüket az évenként megismétlődő tisztasági hónap munkáiból.

Önkéntes véradók toborzásával segítik a korszerű orvostudomány gyógyító munkáját. Felvilágosító munkájuk tette lehetővé, hogy a vérkonzerváló állomások elláthatják a kórházak, gyógyintézetek szükségletét.

Népköztársaságunk Elnöki Tanácsa 1955. évi 25. sz. törvényerejű rendeletében a magyar dolgozó nép egészségügyi viszonyainak tervszerű javítása és egészségügyi kultúrájának további emelése érdekében meghatározta a Vörös kereszt feladatait. E feladatok között szerepel, hogy »nevelje tagságát az egészségvédelmi feladatok ellátására és a tartós békéért folyó harcban való tevékeny részvételre.« Ebből kitűnik, hogy a Vörös kereszt, mint demokratikus tömegszervezet, pártunk és kormányunk politikájának alapján áll és annak

megvalósításáért dolgozik. Ez jellemzi nemzetközi kapcsolatainkat is. – Szoros kapcsolatot tartunk fenn a Szovjetunió és a népi demokráciák vöröskereszt szervezeteivel.

A békés egymás mellett élés szellemében kapcsolatot tartunk a nyugati országok Vöröskereszt szerveivel. Megismertetjük velük szervezeteink tevékenységét, elért eredményeinket. Kiállítási anyagot küldünk a Genfben lévő Vöröskereszt kiállításnak és több külföldi országnak. – Részt veszünk a Vöröskereszt Egyesületek Ligája Svájcban működő nemzetközi bizottsága munkájában és felemeljük szavunkat a béke védelmében, az atomerő békés célokra való felhasználásáért.

A béke éltető erő, amelyben fejlődni, építeni tudunk. Az elmúlt 10 év eredményei megmutatták, hogy mire képes, mennyit haladt előre felszabadult hazájában a dolgozó népünk. Büszkék lehetünk egészségügyi téren elért eredményeinkre – korszerűen kiépített egészségügyi hálózatunkra, új megelőző és gyógyító intézeteinkre. – Büszkék lehetünk arra is, hogy a csecsemőhalandóság a felszabadulás előttinek a felére, a tbc-s halálozás a háború előttihez viszonyítva 75 százalékkal csökkent.

A magyar vöröskereszt minden tevékenységével arra törekszik, hogy segítse állami egészségvédelmi szakszolgálatunkat a további eredmények elérésében. Azért harcol, hogy egészséges, boldog emberek építhessék békés jövőnket.

Fazekas Zoltán a Vöröskereszt megyei titkára⁴⁴

Eltételezve az ideológiai tartalomtól, az osztályharcos szemlélettől a Magyar Vöröskereszt elismerésre méltó munkát végzett a szocializmusnak nevezett társadalomépítés minden korszakában.

A megyei vérellátó központ létrehozása és működése kezdetei

Vöröskeresztesek az 1956-os forradalom időszakában

A Vöröskereszt tevékenysége az 1956-os forradalomtól a rendszerváltásig, 1957-1989.

1957. 05. 30. A Kádár-kormány felkéri a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságát, hogy június 30-ig szüntesse be magyarországi tevékenységét

⁴⁴ Néplap, 1956. ápr. 18.